DOI: 10.33498/louu-2026-05-019

Ірина Софінська

докторка юридичних наук, професорка,
заступниця директора Інституту права, психології
та інноваційної освіти з науково-педагогічної роботи
Національного університету "Львівська політехніка"
(Львів, Україна)
Researcher ID: http://www.researcherid.com/rid/T-1252-2017
ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-3853-7626
iryna.d.sofinska@lpnu.ua

УДК 342.7+341.17

ФАКТОР ГРОМАДЯНСТВА: МНОЖИННІСТЬ, ВІРНІСТЬ, ІДЕНТИЧНІСТЬ ТА ДОСТУП ДО ВЛАДИ В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ СОЮЗІ

Анотація: Невідворотність євроінтеграційного курсу України, закріплена на конституційному рівні, спонукає нас до перегляду та переосмислення можливості доступу до влади осіб з подвійним (множинним) громадянством та їхньої участі в публічному житті держави. Національне законодавче опредметнення цього правового конструкту (та політичного інструменту) є різноманітним у 27 державах – членах Європейського Союзу – від заборони подвійного (множинного) громадянства усіх громадян до можливості (прийнятності) участі біпатридів у державотворчості. Визначальними принципами права Європейського Союзу у цьому контексті є свобода пересування осіб, заборона дискримінації і гарантування прав людини (права голосу та права бути обраним), пропорційність і правовладдя.

Мета статті – проаналізувати та порівняти законодавче регламентування можливості особи з подвійним (множинним) громадянством (біпатрида) бути обраним главою держави (парламентарем, главою уряду чи міністром) у державах – членах Європейського Союзу, враховуючи етичні міркування чи нормативну вимогу припинити альтернативне громадянство, навіть якщо воно набуте від народження, напередодні обрання чи призначення на посаду.

Наявність подвійного (множинного) громадянства в особи, яка реалізує право голосу, представляє державу на міжнародній арені, має доступ до влади, державної безпеки, таємниці та скарбниці, створює безпрецедентні виклики для правовладдя, упредметнює крихкість матриці громадянства щодо національної ідентичності та конституційного патріотизму, створює дилему щодо вірності особи усім і кожній державі громадянства.

Переконана, що враховуючи заявлену європоцентричність України, політико-правовий концепт громадянства однозначно потребує законодавчої визначеності та впорядкованості щодо опредметнення подвійного (множинного) громадянства, уточнення пріоритетності щодо кількості, часу і способу набуття громадянства.

Ключові слова: подвійне (множинне) громадянство; вірність; ідентичність; право голосу; право бути обраним; свобода пересування осіб; Європейський Союз.

© Ірина Софінська, 2026

Сутнісно сучасний концепт громадянства полягає в постійному у часопросторі правовому та ефективному зв'язку, nexus, між державою та особою, без зазначення етнічного походження особи, який передбачає певний набір взаємних прав, обов'язків та привілеїв[1]. З часу створення Європейського Союзу у 1952 р. (с)прийняття подвійного (множинного) громадянства у контексті національної політики європейських держав суттєво змінилося, враховуючи вражаючий демографічний дисбаланс та відчутну невідворотність депопуляції, зростаючу мобільність і вимушену міграцію у пошуках благополуччя та безпеки[2]. Згодом для Європейського Союзу концептуальним стало законодавче (нормативне) закріплення свободи пересування осіб[3] та громадянства Європейського Союзу[4], що не створює заміну (чи підміну) громадянства кожної держави – учасниці Європейського Союзу[5], правового режиму (кількості одночасних громадянств чи пріоритету громадянств на підставі часу та способу його набуття), передумов (підстав) його набуття та припинення[6].

Протягом останніх десятиліть чимало іноземних науковців (серед них – Р. Баубьок, К. Йоппке та А. Шахар[7], Й. Блаттер[8], М. ван ден Брінк[9], Ж.-Р. де Ґроот[10], Л. Орґад і Пр. Де Філіппі[11], П. Дж. Спіро, К. Тршінскі[12] та ін.)

---

[1] І Софінська, *Філософсько-правова візія доктрини громадянства* (Каменяр 2018) 346.

[2] R Aron, D Hofstadter, 'Is Multinational Citizenship Possible?' [1974] 41(4) Social Research 638–656; P Magnette, 'La citoyenneté et la construction de l'Europe: discussions théoriques' [1994] 36(3-4) Res Publica 361–380 https://doi.org/10.5553/RP/048647001994036003361.

[3] Daniel Thym (ed), *Questioning EU citizenship: Judges and the limits of free movement and solidarity in the EU, modern studies in European law* (Hart Publishing 2017) 330.

[4] C Harding, 'Questioning EU citizenship: Judges and the limits of free movement and solidarity in the EU, modern studies in European law' [2019] 31(1) International Journal of Refugee Law 161–162 https://doi.org/10.1093/ijrl/eez014.

[5] Уперше в Європейському Союзі на наднаціональному рівні питання щодо реалізації особою з подвійним (множинним) громадянством, громадянином принаймні однієї з держав – членів ЄС, права голосу та її доступу до влади (обрання до Парламенту ЄС, призначення до Комісії ЄС, Суду справедливості ЄС, Суду аудиторів ЄС, омбудсменом ЄС, наглядової ради ЄЦБ тощо) було закріплене ще в 1976 р. в Акті про обрання <…> шляхом прямого загального голосування (зі змінами у 2002 р. напередодні масштабного розширення ЄС у 2004 р.), де чітко сказано у ст. 8, що 'ніхто не може голосувати більше одного разу на будь-яких виборах до Європейського Парламенту' та продубльовано у 1993 р. у ст. 4 Директиви 93/109/ЄС, яка встановлює детальний порядок здійснення права голосу та балотування на виборах до Європейського Парламенту для громадян Союзу, які проживають у державі-члені, громадянами якої вони не є. Тобто особа з подвійним (множинним) громадянством, громадянином принаймні однієї з держав – членів ЄС, вибирає / активізує, "функціональну" державу (зазвичай проживання) для якої реалізує право голосу чи право бути обраним / призначеним до керівних інституцій ЄС.

[6] S O'Leary, *The Evolving Concept of Community Citizenship: From the Free Movement of Persons to Union Citizenship* (Kluwer Law International 1996) 347; M van den Brink, 'Revising Citizenship within the European Union: Is a Genuine Link Requirement the Way Forward?' [2022] 23(1) German Law Journal 79–96 https://doi.org/10.1017/glj.2022.4.

[7] A Shachar and others (eds), *The Oxford Handbook of Citizenship* (Oxford University Press 2017) https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198805854.001.0001.

[8] J Blatter, 'Dual Citizenship and Theories of Democracy' [2011] 15(6–7) Citizenship Studies 769–798 https://doi.org/10.1080/13621025.2011.600090.

[9] van den Brink (n 6) 79–96.

[10] G-R de Groot, G Marrero González, 'Steps Towards a Realisation of the Right to Have a Nationality' [2024] 16(2) LeXonomica 143–164 https://doi.org/10.18690/lexonomica.16.2.143-164.2024.

[11] W Reijers, L Orgad, P de Filippi, 'The rise of cybernetic citizenship' [2022] 27(2) Citizenship Studies 210–229 https://doi.org/10.1080/13621025.2022.2077567.

[12] K Trzciński, *Obywatelstwo w Europie. Z dziejów idei i instytucji* (Scholar 2006) 307; K Trzcinski, 'Citizenship in Europe: The Main Stages of Development of the Idea and Institution' [2021] 25(1) Studia Europejskie – Studies in European Affairs 7–31 http://doi.org/10.33067/SE.1.2021.1.

детально й послідовно досліджували доктрину громадянства, ключові аспекти її реалізації в контексті віднайдення балансу між людиноцентризмом і гарантуванням прав людини (права на громадянство), з одного боку, та збереженням національної ідентичності (вірності державі громадянства) й реалізації права на доступ до влади – з іншого.

Український науковий (правничий) сегмент у сфері громадянства дотепер характеризується недостатніми, спорадичними й фрагментарними дослідженнями, враховуючи проблематичність і крихкість тематики (її надмірну заполітизованість, маніпулятивність, наповненість архаїзмами та дезінформацією). Однак поодинокі глибокі й актуальні дослідження у сфері українських науковців не стали принциповими, враховуючи внесення змін до чинного національного законодавства громадянства у 2025 р., де популізм перемагає доктрину та концептуальне і нормативне опредметнення громадянства (до прикладу, ч. 3, 5, 6 ст. 5^1 та ін.).

Без сумніву, громадянство є адекватним правовим і функціональним способом виразити всю повноту особистої (національної) та конституційної ідентичності. Доктрина громадянства, правові режими, принципи, способи та механізми як його набуття і припинення, наявність у особи подвійного (множинного) громадянства набули за останнє століття незвичну актуальність, враховуючи численні глобальні геополітичні територіальні зміни, складність та особливу нормативну крихкість[13].

Актуальність опредметнення подвійного (множинного) громадянства в європейському контексті стосується насамперед тих осіб, які є службовцями органів публічної влади, є виразниками національної ідентичності, здійснюють державно-владні повноваження, мають доступ до державної безпеки, скарбниці і таємниці[14]. Виникла ситуація щодо наявності в особи подвійного (множинного) громадянства спотворює питання ідентичності, створює дилему щодо реалізації принципу вірності *(allegiance)* усім і кожній державі громадянства (окремо релевантним виглядає факт, коли ці (обидві чи усі) держави громадянства особи перебувають у стані оголошеної війни між собою, що може закінчитися звинуваченням у державній зраді (чи шпіонажі на користь іншої держави громадянства) та/чи ув'язненням).

Передусім важливо функціонально диференціювати подвійне та множинне громадянство особи, враховуючи відмінність у часі та способі його набуття та суб'єктність під час перебування у ньому:

1) подвійне громадянство – *одночасне набуття* первинне особою декількох громадянств від народження у вигляді *філіації, кумулятивно* на підставі застосування права крові *jus sanguinis* (походження батьків) та права ґрунту jus soli (місце народження);

[13] Aron, Hofstadter (n 2) 638–656; Magnette (n 2) 361–380.

[14] І Софінська, 'Подвійне громадянство, принцип вірності і публічне врядування: мати не можна позбавити' [2021] 2 Часопис Київського університету права 71–76 https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2021.13.

2) множинне (два і більше) – *одночасне перебування* особи в громадянстві декількох держав, *набутих не одночасно* (первинне від народження та альтернативне вторинне після народження) та за різним способом *(філіація + натуралізація / оптація / трансферт)*.

Переважна більшість держав ЄС толерують на законодавчому рівні наявність подвійного громадянства власних громадян, набутого від народження (навіть екстратериторіально[15]). Зазвичай у ситуації, коли в особи наявне подвійне громадянство від народження, виникає т. зв. функціональне громадянство (тієї держави, на території якої особа народилася), а інше стає "сплячим". Саме правовий режим "функціонального" громадянства передбачає особливості щодо прав, обов'язків та привілеїв, які належать громадянинові від народження (до прикладу, бути обраним главою держави).

Лише декілька держав – членів ЄС на законодавчому рівні забороняють *множинне* громадянство своїх громадян (Австрія, Естонія, Іспанія та Литва), в інших існує конституційна вимога наявності громадянства від народження *birthright* для глави держави (Болгарія, Естонія, Литва, Португалія, Фінляндія) чи відсутності альтернативного громадянства у парламентаря, незважаючи на час і спосіб його набуття (Болгарія, Литва, Мальта). Також у законодавстві декількох держав ЄС є передбачене *припинення* національного громадянства особи, яка 1) перебувала чи перебуває на публічній службі в іншій державі – у формі *позбавлення громадянства* (Австрія, Греція, Франція) чи *втрати* (Іспанія, Італія) чи 2) набула альтернативне громадянство у зв'язку з натуралізацією – у формі *позбавлення громадянства* (Ірландія, Латвія) чи *втрати* первинного громадянства (Австрія, Естонія, Іспанія, Литва, Нідерланди, Німеччина, Словаччина)[16].

Не враховуючи ймовірні радикальні зміни у сфері громадянства, оголошені в декількох державах – членах ЄС уже у 2026 році, теперішнє законодавче сприйняття подвійного (множинного) громадянства в усіх 27 державах – членах ЄС можна поділити на чотири категорії, як показано на карті:

1) держави, які дозволяють множинне громадянство (їх більшість, 15),

2) держави, в яких множинне громадянство заборонене (майже третина, 7),

3) дві держави, в яких заборонене множинне громадянство власних громадян (емігрантів), які проживають екстратериторіально і прагнуть натуралізуватися (набути після народження альтернативне громадянство у зв'язку з натуралізацією) іншої держави – вони повинні припинити первинне громадянство від народження (виняток – Латвія),

[15] У майбутньому до таких громадян можуть бути застосовані окремі вимоги до "передачі" громадянства нащадкам, на всі чи перше (друге / третє) покоління, народжене за кордоном.

[16] Саме на таку "підставу" посилалися ті численні посадовці, які протягом 2014–2019 років набули українське громадянство у зв'язку з *привілейованою натуралізацією* (з формулюванням "за визначні заслуги <…>" або "становлять державний інтерес <…>"), однак не завершили вчасно процедуру (протягом двох років з часу видачі указу), а тому таки не стали повноцінними громадянами України.

4) три держави, в яких заборонене множинне громадянство іноземців (іммігрантів), які прагнуть натуралізуватися (набути після народження альтернативне громадянство у зв'язку з натуралізацією) – вони повинні припинити власне первинне громадянство від народження[17].

Тому, щоб не порушувати режимні вимоги громадянства, ті особи, які прагнуть стати публічними посадовцями (бути обраними главами держав чи парламентів (урядів)) та здійснювати державно-владні повноваження, отримати доступ до державної безпеки, скарбниці чи таємниці, і є особами з подвійним (множинним) громадянством (біпатридами), незважаючи на час і спосіб набуття ними альтернативного громадянства, припиняють його (шляхом виходу). Приклади такої етичної поведінки щодо дотримання конституційно-правових (законодавчих) вимог у контексті громадянства публічних посадовців різних держав ЄС, запропоновані у *таблиці.*

[17] L J van der Baaren, *Dual citizenship in the European Union: trends and analysis* (2010–2020), [Global Governance Programme], GLOBALCIT, Comparative Reports, 2020/4, [Global Citizenship] 35 p. P. 4 <https://hdl.handle.net/1814/67854> (accessed 27.05.2026).

Таблиця

Особа Місце і рік народження	Держави та способи набуття громадянств	Посада
Валдас Адамкус Каунас, Литва, 1926	**Литва** (кумулятивно від народження за правом крові *jus sanguinis* та правом ґрунту *jus soli,* 1926–1944; *втратив* унаслідок окупації Литви СРСР; *поновив* у 1992 р.) **США** (*звичайна* натуралізація, 1949–1998)	Президент Литви (1998–2003, 2004–2009)
Вайра Віке-Фрайберґе Рига, Латвія, 1937	**Латвія** (кумулятивно від народження за правом крові *jus sanguinis* та за правом ґрунту *jus soli*)[18], *поновила* у 1994 р.[19] **Канада** (*виняткова* натуралізація, 1959/1960–1999)	Президент Латвії (1999–2007)
Тоомас Гендрік Ілвес Стокгольм, Швеція, 1953	**Естонія** (від народження за правом крові *jus sanguinis*; *поновив* у 1992 р.[20]) Особа без громадянства[21] (1957–1962) **США** (*виняткова* натуралізація, 1962–1993)	Міністр закордонних справ (1996–1998, 1999–2002), Президент Естонії (2006–2016)
Їґнаціо Даніеле Джованні Кассіс[22] Луґано, Швейцарія, 1961	**Італія** (від народження за правом крові *jus sanguinis*, 2017) **Швейцарія** (*похідна* натуралізація, 1976)	Федеральний канцлер (з 2017 р.), Президент (2022), Віцепрезидент Швейцарії (2021, 2026)
Ґеорґіос (Джордж) Андреас Папандреу Сент-Пол, Міннесота, США, 1952	**Греція** (від народження за правом крові *jus sanguinis*) **США** (від народження за правом ґрунту *jus soli;* 1952–2000)	Міністр освіти та релігійних відносин (1988–1989, 1994–1996) та закордонних справ (1999–2004), прем'єр-міністр Греції (2009–2011)

[18] Її батьки втекли з Латвії до Німеччини напередодні другої радянської окупації Латвії (1944), далі до Касабланки (1949), трансферт радянського громадянства на них не поширився, вони стали *de jure* особами без громадянства, згодом отримали статус втікачів (біженців), на підставі прийнятої Конвенції про статус біженців (1951) та отриманих документів вони з Вайрою Віке іммігрували до Канади (1954).

[19] На підставі п. 1 ст. 2 закону про громадянство (1994): *'Громадянами Латвії є особи, які були громадянами Латвії станом на 17 червня 1940 року <…>'.*

[20] Конституція Естонії (1992) передбачала поновлення в естонському громадянстві тих, хто мав довоєнне естонське громадянство – тобто був громадянином Естонії на 16 червня 1940 р. (до першої радянської окупації на підставі пакту Молотова – Ріббентропа), дія закону про громадянство (1938) була відновлена у лютому 1992 р., зі змінами.

[21] Його батьки втекли з Естонії до Швеції напередодні другої радянської окупації Естонії в 1944 р., трансферт радянського громадянства на них не поширився, вони стали *de jure* особами без громадянства, згодом отримали статус втікачів (біженців), на підставі прийнятої Конвенції про статус біженців (1951) та отриманих документів вони з малолітнім Тоомасом Гендріком Ілвесом іммігрували до США (1957).

[22] Напередодні федеральних парламентських виборів та наступного призначення на посаду федерального канцлера Швейцарії (яку він обіймає досі) І. Кассіс припинив своє первинне італійське громадянство, набуте від народження, незважаючи на те, що обидві держави його громадянства (Італія та Швейцарія) дозволяють подвійне (множинне) громадянство (11 % швейцарців є біпатридами), але Італія не дозволяє власним громадянам бути у публічній владі іншої держави (результатом може стати втрата громадянства на підставі ч. 1 ст. 12 Закону про громадянство 1992). Він став першим членом Федеральної ради Швейцарії, який не був громадянином Швейцарії від народження (народившись у Швейцарії, він набув швейцарське громадянство у зв'язку з *похідною натуралізацією* у віці 15 років). Докладніше тут: L Piccolli, 'Can Elected Politicians Have Two Passports?' (GLOBALCIT, November 6, 2017) <https://globalcit.eu/can-elected-politicians-have-two-passports> (accessed 27.05.2026).

pravoua.com.ua

Продовження таблиці

Радослав Томаш Сікорскі Бидґощ, Польща, 1963	**Польща** (кумулятивно від народження за правом крові *jus sanguinis* та за правом ґрунту *jus soli*) **Об'єднане Королівство** (натуралізація, 1984/1987–2006)	Міністр національної оборони (2005–2007) та закордонних справ Польщі (2007–2014, з 2023 р.), маршалок Сейму (2014–2015)
Хрістос Стиліанідес Нікосія, Кіпр, 1958	**Кіпр** (кумулятивно від народження за правом крові *jus sanguinis* та за правом ґрунту *jus soli*) **Греція** (привілейована натуралізація *jus doni*[23], 2021)	Член парламенту Кіпру (2006–2013); Комісар ЄС (від Кіпру) з гуманітарної допомоги та кризового менеджменту (2014–2019); Міністр з кліматичної кризи та цивільного захисту (2021–2023) та морських відносин та острівної політики Греції (з 2023 р.), член парламенту Греції (з 2023 р.)
Карел Шварценберґ[24] Праґа, Чехія, 1937–2023	**Чехословаччина** (кумулятивно від народження за правом крові *jus sanguinis* та за правом ґрунту *jus soli* 1937–1948[25]) → **Чехія** (поновлення, 1989[26]–2023) **Швейцарія** (від народження за правом крові *jus sanguinis* (як спадкоємця шляхетної родини *(noble family)*, 1948)	Міністр закордонних справ Чехії (2007–2009, 2010–2013), член Сенату (2004–2010) та Палати депутатів Чехії (2010–2021)

Заборона множинного громадянства зафіксована у ст. 12 Конституції Литви (1992), де сказано, що *'за винятком окремих випадків, передбачених у законі, жоден не може бути громадянином Литовської Республіки та іншої держави одночасно'*[27]. Протягом останніх 25 років, незважаючи на проросійські спроби у 2002 р. змінити національний закон про громадянство, Литва

[23] Указ про дарування йому грецького громадянства "за значні заслуги" був підписаний у вересні 2021 р. Катеріною Сакелларопулу, президенткою Греції (2020–2025), та контрасигнований Мавроудісом (Макісом) Воріdісом, міністром внутрішніх справ Греції (2021–2023).

[24] Про морально-етичний аспект наявності у К. Шварценберґа, члена чеського парламенту та уряду, множинного громадянства та постійне проживання екстратериторіально (у Відні) та дискусію у 2006 р. у навколополітичних кулуарах детально описано тут: Софінська (н 14) 71–76.

[25] К. Шварценберґ набув громадянство Чехословаччини на підставі ст. 2 закону про громадянство Чехословацької держави 1920 (втратив чинність після 30 вересня 1949 р.), після прокомуністичного перевороту 1948 р. емігрував у Відень (Австрія), де відтоді й постійно проживав (однак не мав австрійського громадянства).

[26] К. Шварценберґ відновив чеське громадянство в результаті Оксамитової революції (1989), оскільки п. "а" ч. 3 ст. II закону (Zákon č. 88/1990 Sb., Zákon, kterým se mění a doplňují předpisy o nabývání a pozbývání československého státního občanství <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1990-88> accessed 15.10.2025) від 29.03.1990 р. передбачала, що *'Особи, які були втратили зв'язок із державою протягом 1 жовтня 1949 року по 31 грудня 1989 року, можуть повернути громадянство, якщо вони подадуть заяву про це не пізніше 31 грудня 1993 року <…>'.*

[27] The Constitution of the Republic of Lithuania (adopted by the citizens of the Republic of Lithuania in the Referendum of 25 October 1992) <https://www.lrs.lt/home/Konstitucija/Constitution.htm> (accessed 27.05.2026).

намагається зберегти національну ідентичність та вірність власних громадян. Конституційний суд Литви у рішеннях 2003 і 2006 рр. визнав неконституційним прийняття множинного громадянства, передбаченого у законі про громадянство 2002 р.[28], та підтвердив, що можливі винятки [множинного громадянства], але лише в окремих (індивідуальних) і виняткових випадках, які можуть бути встановлені у законі[29].

Наступні (вже після вступу Литви до ЄС) ініціативи змінити національне законодавство про громадянство залишили заборону множинного громадянства чинною. Парламентські спроби у 2008 та 2010 рр. дозволити множинне громадянство литовцям, які набули альтернативне громадянство держав – членів ЄС чи НАТО (на зразок Латвії) були ветовані главою держави (Валдасом Адамкусом та Далією Ґрібаускайте відповідно) як неконституційні.

Неймовірно, але саме Конституційний суд Литви став одним із провідних учасників процесу формування національної політики Литви у сфері громадянства. Йдеться про рішення Суду (2013) про тлумачення положень вищезгаданих попередніх рішень Суду від 2003 та 2006 р. у сфері громадянства на запит Далі Ґрібаускайте, президентки Литви (2009–2019). У цьому рішенні судді, серед яких Дайнюс Жалімас, чинний член Парламенту ЄС (з 2024 р.), суголосно підтвердили, що

> *випадки подвійного громадянства мають бути надзвичайно рідкісними, винятковими, а Конституцією не дозволяється встановлювати таке правове регулювання, за яким випадки подвійного громадянства були б не надзвичайно рідкісними винятками, а поширеним явищем*[30].

Далі, пропоновані зміни 2017 р. були визнані Конституційним судом Литви неконституційними, а референдуми 2019 і 2024 рр. щодо нормативного розширення положень ст. 12 Конституції (у контексті (с)прийняття множинного громадянства) були неуспішними, незважаючи на численну підтримку електорату (72,4 % та 73 % виборців у 2019 р. і 2024 р. відповідно, враховуючи достатню явку 53,2 % та 59,5 % відповідно)[31].

Кваліфікаційні вимоги щодо громадянства кандидата на пост президента (чи парламентаря) передбачені у ст. 78 Конституції Литви (1992 р. зі зміна-

[28] Republic of Lithuania Law on Citizenship No. IX-1078, 17 September 2002 (Official Gazette Valstybės žinios, 2003, No. 124-5643).

[29] Ruling of the Constitutional Court of Lithuania, On the Compliance of President of the Republic of Lithuania Decree No. 40 "On Granting Citizenship of the Republic Lithuania by Way of Exception" (case no. 40/03) of 11 April 2003, section 4(4); ruling of the Constitutional Court of Lithuania, On the Compliance of the Provisions of Legal Acts Regulating the Citizenship Relations with the Constitution of the Republic of Lithuania (case no. 45/03-36/04) of 13 November 2006, section 2(10).

[30] Decision On the interpretation of the provisions of the Constitutional Court's rulings of 30 December 2003 and 13 November 2006 related to citizenship issues, 13 March 2013 <https://lrkt.lt/en/court-acts/search/170/ta911/content> (accessed 27.05.2026).

[31] V Bartasevicius, *The state of citizenship in Lithuania,* EUI, RSC, [Global Governance Programme], GLOBALCIT, Country Report, 2025/06, 17 p. pp. 2–3 <https://hdl.handle.net/1814/92960> (accessed 27.05.2026).

pravoua.com.ua

ми 2019 р.), де сказано, що *‘громадянин Литви за походженням, який проживає в Литві не менше трьох останніх років <…> може бути обраний членом Сейму чи Президентом Республіки’*[32].

Що ж до іншої держави Балтії, Латвії, то у ст. 9 закону про громадянство Латвії (1994) не була передбачена можливість множинного громадянства[33]. У результаті внесених змін до цієї статті у 2013 р. (вже після вступу Латвії до ЄС) заборона множинного громадянства не стосується латишів, які набули альтернативне громадянство держав – членів ЄС, ЄЗВТ чи НАТО[34], а також Австралії, Бразилії чи Нової Зеландії[35] (вони не зобов’язані припинити латвійське громадянство і дзеркально така ж норма стосується громадян згаданих держав, які набули латвійське громадянство)[36]. Якщо ст. 9 Конституції Латвії (1922 р., відновленої у 1991 р. зі змінами у 2016 р.) передбачає, що *‘до Сейму може бути обраний будь-який громадянин Латвії, який користується повними правами громадянства, <…>’*. Латвія належить до переліку держав, які на конституційному рівні встановлюють окремий правовий режим громадянства для глави держави: ст. 37 Конституції визначає, що *‘будь-яка особа, яка користується повними правами громадянства, <…> може бути обрана Президентом’*, а також фіксує, що *‘особа з подвійним*[37] *громадянством не може бути обрана Президентом’*[38]. Отже, у Латвії на конституційному рівні чітко передбачена заборона біпатриду бути обраним главою держави, незалежно від часу та способу набуття альтернативного громадянства.

В Естонії теж заборонене множинне громадянство власних громадян, враховуючи п. 2 ст. 1 чинного закону про громадянство 1995 р., зі змінами 2015 р., тому *‘громадянин Естонії не може одночасно перебувати у громадянстві декількох держав’)*. Особа, яка набула громадянство іншої держави, повинна його припинити (шляхом *виходу*), якщо бажає набути (повернути) естонське громадянство (п. 1 ст. 3)[39]. Однак на практиці це не стосується осіб, які набули естонське громадянство від народження (конституційне положення ч. 3 ст. 8 про заборону припинення естонського громадянства таких осіб) та з 2016 р. втікачів (біженців) (п. 2 ст. 3 базового закону). Відповідно до положень Конституції Естонії (1992 р. зі змінами у 2015 р.), ст. 60 передбачає, що парламентарем може стати *‘кожен громадянин Естонії <…>’*,

[32] The Constitution of the Republic of Lithuania (n 27).
[33] Pilsonbas likums, 25.08.1994 <https://likumi.lv/ta/id/57512-pilsonibas-likums?version_date=25.08.1994> (accessed 27.05.2026).
[34] Така ініціатива стала успішною в Латвії: Dual citizenship (Office of Citizenship and Migration Affairs 06.10.2020) <https://www.pmlp.gov.lv/en/dual-citizenship?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.lt%2F> (accessed 27.05.2026).
[35] Усі три держави дозволяють наявність множинного громадянства власних громадян
[36] *Citizenship Law*, as amended on 21 April 2022 <https://likumi.lv/ta/en/en/id/57512-citizenship-law> (accessed 27.05.2026).
[37] [Чи двома громадянствами], – точна інтерпретація перекладу цього конструкту потребує чіткого визначення та опредметнення українською мовою.
[38] The Constitution of the Republic of Latvia <https://www.saeima.lv/en/legislative-process/constitution> (accessed 27.05.2026).
[39] Kodakondsuse seadus, 19.01.1995 <https://www.riigiteataja.ee/et/akt/KodS> (accessed 27.05.2026).

а ч. 3 ст. 79 визначає, що парламент Естонії може обрати Президентом лише *'громадянина Естонії від народження'*[40].

Отже, якщо у балтійських державах множинне громадянство заборонене, а тому очевидним є припинення альтернативного громадянства особами, які прагнули й стали публічними посадовцями (главою держави, членом парламенту чи уряду), то в інших державах ЄС, як у Греції, Італії, Польщі, Чехії та на Кіпрі, воно дозволене. До того ж, як видно з *таблиці*, існують випадки, коли особи з множинним громадянством (біпатриди) все ж таки були і є членами парламентів та урядів європейських держав (парламентських республік) натепер (Греції та Чехії). Варто наголосити, що в Італії множинне громадянство було заборонене протягом 1968–2010[41], нині воно дозволене.

Однак на підставі ч. 2 ст. 12 закону про громадянство 1992 р. (зі змінами)

> *громадянин Італії, який під час війни з іноземною державою прийняв або не відмовився від публічної служби чи державної посади, або виконував військову службу для цієї держави, не будучи зобов'язаним це робити, або добровільно набув громадянство цієї держави, втрачає італійське громадянство після припинення війни*[42].

Після Першої світової війни та розпаду Османської імперії значно зросла кількість грецької діаспори в тих державах світу, які толерантно ставилися до конструкту множинного громадянства і надавали дітям іммігрантів, народжених на їхніх теренах, власне громадянство від народження за правом ґрунту jus soli. Зазвичай грецькі емігранти, які народилася за кордоном (екстратериторіально) і від народження набули ще одне громадянство, не втрачають автоматично громадянство Греції, стаючи біпатридами (особами з подвійним громадянством). Конституція Греції (1975 р. зі змінами 2008 р.) встановлює, що *'лише громадяни Греції мають право на державну службу'* (ч. 4 ст. 4), однак 'Президентом може бути обрана особа, яка є громадянином Греції принаймні протягом 5 років [не йдеться про наявність первинного грецького громадянства від народження], *грецького походження за батьківською чи материнською лінією'* (ст. 31 Конституції) [тобто можливе набуття грецького громадянства у зв'язку з привілейованою натуралізацією]. Щоб бути обраним членом парламенту (і згодом уряду) *'потріб-*

[40] The Constitution of the Republic of Estonia, 1992 <https://www.riigiteataja.ee/et/akt/111042025003?leiaKehtiv> (accessed 27.05.2026).

[41] Італія у 1965 р. ратифікувала Конвенцію Ради Європи про скорочення випадків множинного громадянства та про військовий обов'язок у випадках множинного громадянства (т. зв. Страсбурзьку конвенцію 1963 р.), враховуючи винятки Протоколу № 2, яка набула чинності з 1968 р. і є відкритою для підписання (Україна не є стороною цієї Конвенції). Докладніше дивитися тут: M Vink, G-R De Groot, N C Luk, 'MACIMIDE Global Expatriate Dual Citizenship Dataset' (Harvard Dataverse, Desember 2015) <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi:10.7910/DVN/TTMZ08> (accessed 27.05.2026).

[42] *Nuove norme sulla cittadinanza,* Legge 5 febbraio 1992, n. 91, Gazzetta Ufficiale, n.38 del 15.02.1992 <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:1992-02-05;91> (accessed 27.05.2026).

pravoua.com.ua

но бути громадянином Греції" (ч. 1 ст. 55 Конституції)[43] незалежно від часу і способу грецького набуття громадянства та кількості одночасно наявних громадянств.

У Чехословаччині (з 1993 р. Чехії) протягом 1928–2006 р. питання щодо уникнення множинного громадянства вирішувалося за допомогою укладених двосторонніх договорів зі США, Болгарією, Монголією, НДР, Польщею, СРСР, Угорщиною, які вичерпали свою дію[44]. Чеське національне законодавство про громадянство не передбачало можливості мати подвійне (множинне) громадянство: якщо громадянин Чехії набував альтернативне громадянство, то втрачав відразу чеське (ст. 17 Закону про громадянство Чехії, 1993)[45]. Протягом наступних 20 років відбулися суттєві зрушення щодо толерування подвійного (множинного) громадянства, враховуючи вступ Чехії до ЄС, де панівною є концепція "свободи пересування осіб"[46]. Починаючи з 2014 р., на законодавчому рівні множинне громадянство дозволене (дзеркально, для емігрантів та іммігрантів), враховуючи нащадків понад 4 млн чеської діаспори, яка виникла протягом 1948–1989 рр. існування у державі прорадянського комуністичного режиму[47].

Конституційні вимоги до члена парламенту (ст. 19) у контексті громадянства передбачають, що *'будь-який громадянин Чеської Республіки <…> може бути обраний до Палати депутатів [Сенату]'*[48]. Варто звернути увагу на законодавчі зміни у сфері громадянства у контексті натуралізації[49], які були прийняті на підставі Директиви ЄС про тимчасовий захист 2001/55/ЄС[50], активізованої 4 березня 2022 р., та набули остаточності 11 лютого 2025 р.[51]: були встановлені окремі правила для набуття громадянства Чехії у зв'язку зі збройним конфліктом на території України, спричиненим вторгненням військ РФ у 2022 р.

Далі, варто виокремити Польщу, насамперед як нашого найактивнішого "адвоката" в ЄС, де на підставі положень ч. 1 ст. 3 чинного закону про грома-

[43] The Constitution of Greece, 1975 <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/ebooks/ekdoseis/2019_THE-CONSTITUTION-OF-GREECE/index.html> (accessed 27.05.2026).

[44] F Emmert, *Státní občanství na území České republiky v minulosti a současnosti* (Leges 2016) 144–168.

[45] Act No. 40/1992 on the Acquisition and Loss of Citizenship of the Republic, 1 January 1993 (втратив чинність).

[46] H Körbl, *Zákon o státním občanství České republiky: Komentář* (C. H. Beck 2019) 336.

[47] F Emmert, *Česká republika a dvojí občanství* (C. H. Beck, 2011) 116; E Janská (ed), *Transnational Trajectories and Diaspora Policies. The Case of Czechia in Comparison to Poland, Hungary and Slovakia* (Karolinum Press 2024) 38–39.

[48] Constitutional Act No. 1/1993 Coll. (Constitution of the Czech Republic), <https://www.zakonyprolidi.cz/translation/cs/1993-1?langid=1033> (accessed 27.05.2026).

[49] Були встановлені окремі правила для набуття громадянства Чехії у зв'язку зі збройним конфліктом на території України, спричиненим вторгненням військ РФ у 2022 р.

[50] Council Directive 2001/55/EC of 20 July 2001 on minimum standards for giving temporary protection in the event of a mass influx of displaced persons and on measures promoting a balance of efforts between Member States in receiving such persons and bearing the consequences thereof, OJ L 212, 7.8.2001, pp. 12–23.

[51] Act No. 24/2025 Coll. Amending Act No. 65/2022 Coll. on Certain Measures in Connection with the Armed Conflict on the Territory of Ukraine Caused by the Invasion of the Russian Federation troops, as Amended, and Other Related Acts.

дянство 2009 р. дозволено множинне громадянство, оскільки: *‘Громадянин Польщі, який також має громадянство іншої держави, має такі ж права та обов’язки щодо Республіки Польща, що й особа, яка має лише польське громадянство’*[52]. Таке положення є абсолютно протилежним до ст. 1 закону 1920 р., де чітко сказано, що *‘громадянин Польщі не може одночасно бути громадянином іншої держави’*[53]. Раніше набуття польського громадянства у зв’язку з натуралізацією вимагало припинення первинного громадянства іммігранта у формі виходу; окремо (на підставі двосторонніх договорів з Болгарією, Монголією, НДР, СРСР, Угорщиною та Чехословаччиною[54] з метою уникнення множинного громадянства, укладених протягом 1950–1970 рр., дія яких вичерпалася протягом 1990–2002 рр.) врегульовувалися питання набуття громадянства дітьми, батьки яких перебували у громадянстві різних держав[55]. У ст. 99 Конституції Польщі (1997 р. зі змінами 2009 р.) зафіксовано, що *‘кожен громадянин <…> може бути обраний до Сейму [Сенату]’*[56].

Без сумніву, національне законодавство України у сфері громадянства і далі потребує нагального фахового суттєвого перегляду / переосмислення та якісних, комплексних і предметних змін для подолання демографічного повоєнного дисбалансу в Україні, зберігаючи здоровий глузд і національну ідентичність, дотримуючись європейських стандартів та принципу правовладдя.

Важливим, вважаю, є нещодавнє доповнення ст. 1 базового закону про громадянство останнім абзацом *‘множинне громадянство (підданство) – одночасна належність особи до громадянства (підданства) двох або більше держав’*, однак інші вищезгадані патерни залишилися невирішеними й створили “нові ґорокракси”. Якщо докладніше, то побіжно проаналізую деякі новели ст. 5[1], які, однак, заслуговують на окреме фахове дослідження:

– у ч. 3 йдеться про *‘автоматичне набуття громадянином України іншого громадянства (підданства) унаслідок одруження з іноземцем’*.

Ця норма породжує багато питань щодо повоєнної візії демографічного балансу у сфері громадянства в Україні, оскільки станом на кінець 2024 р. лише 10 держав світу законодавчо дозволяють такий *спосіб набуття іноземцем національного громадянства* (Іран, Кірібаті, вісім африканських держав і жодна європейська держава).

[52] Ustawa o obywatelstwie polskim, z dnia 2 kwietnia 2009 r. Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej, Warszawa, dnia 14 lutego 2012 r. Pozycja 161.

[53] Ustawa o obywatelstwie Państwa Polskiego, z dnia 20 stycznia 1920 roku. Dziennik Ustaw. Poz. 44. № 7. pp. 82–83.

[54] До прикладу справа щодо визначення “сплячого” громадянства Марка Бжезінскі, посла США до Польщі (2022–2025), докладно описана тут: Софінська (н 14) 71–76.

[55] Ustawa z dnia 2 kwietnia 2009 r. o obywatelstwie polskim. Dziennik Ustaw. Rzeczypospolitej Polskiej. Warszawa, dnia 14 lutego 2012 r. Pozycja 161 <https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/download.xsp/WDU20120000161/O/D20120161.pdf> (accessed 27.05.2026).

[56] The Constitution of the Republic of Poland of APRIL 2, 1997, as published in Dziennik Ustaw No. 78, item 483 <https://www.sejm.gov.pl/prawo/konst/angielski/konse.htm> (accessed 27.05.2026).

pravoua.com.ua

– у ч. 5 йдеться про ‘набуття громадянства України у спрощеному порядку, передбаченому [ч. 2] ст. 10[1] цього Закону, іноземцями, які є громадянами (підданими) держав, громадяни (піддані) яких набувають громадянство України у спрощеному порядку’.

Справді, був виданий підзаконний нормативно-правовий акт (постанова уряду), в якій визначений перелік держав, громадяни (піддані) яких набувають громадянство України у спрощеному порядку[57] (Канада, Німеччина, Польща, США та Чехія), який набув чинності з 16 січня 2026 р. На підставі нещодавньої постанови уряду від 8 травня 2026 р. цей перелік був розширений (тепер у ньому задекларовані 33 держави, у т. ч. усі держави – члени ЄС та деякі держави ЄЗВТ). Такий перелік існує у Латвії, але він був затверджений після вступу держави в ЄС, а не на випередження[58].

Восени 2025 р. уряд затвердив (теж у формі постанови) порядок[59] визначення держав, громадяни (піддані) яких набувають громадянство України у спрощеному порядку, де вказано, що перелік держав формує МЗС з урахуванням пропозицій державних органів України та визначених критеріїв. Деякі критерії[60] (членство держави в Європейському Союзі чи членство держави у Групі семи (G7)) є традиційними, однак їх реалізація є проблематичною, враховуючи, що національне законодавство деяких держав, членів цих формувань, забороняє наявність / набуття подвійного (множинного) громадянства для всіх (держави Балтії, Австрія, Іспанія, Нідерланди, Німеччина) чи лише для емігрантів (Ірландія, Словаччина), як показано на карті. А США законодавчо передбачає безумовне набуття особою громадянства від народження за правом ґрунту *jus soli*[61], а тому в особи автоматично виникає подвійне громадянство від народження.

---

[57] *Про затвердження переліку держав, громадяни (піддані) яких набувають громадянство України у спрощеному порядку*. Постанова Кабінету Міністрів України № 1412 від 5 листопада 2025 р. Офіційний вісник України від 28.11.2025–2025, № 93.

[58] Україна пройшла *screening process*, на думку чинного віцепрем’єр-міністра з питань європейської та євроатлантичної інтеграції Тараса Качки, і ‘*може за 12–18 місяців закрити більшість переговорних розділів щодо вступу до ЄС і вже у 2027 році перейти до підписання договору про членство до ЄС*’. Докладніше тут: Х Бондарєва, А Проц, ‘Качка: Україна може вийти на договір про вступ до ЄС у 2027 році’ (Українська правда, 1 травня 2026) <https://www.pravda.com.ua/news/2026/05/01/8032657> (дата звернення 27.05.2026).

[59] *Про затвердження Порядку визначення держав, громадяни (піддані) яких набувають громадянство України у спрощеному порядку*. Постанова Кабінету Міністрів України № 1272 від 8 жовтня 2025 р. Офіційний вісник України від 07.11.2025–2025, № 87.

[60] Інші критерії (застосування державою обмежувальних заходів (санкцій) у зв’язку із збройною агресією проти України, підтримка незалежності, суверенітету та територіальної цілісності України; позиція держави під час голосування за рішення / резолюції в міжнародних організаціях з питань, пов’язаних з Україною; наявність відносин стратегічного чи іншого виду партнерства; рівень та перспективи розвитку двосторонніх відносин; фінансова підтримка України; інші критерії, які можуть мати суттєвий вплив на забезпечення національних інтересів України у сфері зовнішньої та внутрішньої політики) є радше популістськими і декларативними, не мають правового підґрунтя та концептуального сенсу.

[61] Незважаючи на те, що указ 20 січня 2025 р. Президента США Д. Трампа є спробою змінити багаторічне тлумачення 14-ї поправки до Конституції США, питання знаходиться на розгляді Верховного суду США, який має вирішити питання про (не)припинення автоматичного набуття особою американського громадянства від народження за правом ґрунту *jus soli*.

– у ч. 6 йдеться про *'набуття громадянином України громадянства (підданства) держав, громадяни (піддані) яких набувають громадянство України у спрощеному порядку'*.

Реалізація такої "дзеркальної" норми стає теж проблематичною на доповнення до попереднього випадку, враховуючи чинну законодавчу заборону наявності подвійного (множинного) громадянства для іммігрантів у деяких державах – членах ЄС (Болгарія, Словенія, Хорватія).

Беручи до уваги озвучене нещодавно публічними посадовцями бачення вступу України до ЄС до кінця 2027 р., сподіваюся, що чинне національне законодавство з громадянства буде концептуально переглянуте та фахово нормативно доповнене з метою уникнення колізій з наднаціональним правом ЄС та національними правовими режимами держав – членів ЄС.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Emmert F, *Česká republika a dvojí občanství* (C. H. Beck, 2011).
2. Emmert F, *Státní občanství na území České republiky v minulosti a současnosti* (Leges 2016).
3. Körbl H, *Zákon o státním občanství České republiky: Komentář* (C. H. Beck 2019).
4. O'Leary S, *The Evolving Concept of Community Citizenship: From the Free Movement of Persons to Union Citizenship* (Kluwer Law International 1996).
5. Trzciński K, *Obywatelstwo w Europie. Z dziejów idei i instytucji* (Scholar 2006).
6. Sofinska I, *Filosofs'ko-pravova visija doktryny hromadjanstwa: monohrafiia* (Kamenjar 2018) (in Ukrainian).

Edited books

7. Janská E (ed), *Transnational Trajectories and Diaspora Policies. The Case of Czechia in Comparison to Poland, Hungary and Slovakia* (Karolinum Press 2024).
8. Shachar A and others (eds), *The Oxford Handbook of Citizenship* (Oxford University Press 2017) https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780198805854.001.0001.
9. Thym D (ed), *Questioning EU citizenship: Judges and the limits of free movement and solidarity in the EU, modern studies in European law* (Hart Publishing, Oxford 2017).

Journal articles

10. Aron R, Hofstadter D, 'Is Multinational Citizenship Possible?' [1974] 41(4) Social Research 638–656.
11. Blatter J, 'Dual Citizenship and Theories of Democracy' [2011] 15(6–7) Citizenship Studies 769–798 https://doi.org/10.1080/13621025.2011.600090.
12. de Groot G-R, González G M, 'Steps Towards a Realisation of the Right to Have a Nationality' [2024] 16(2) LeXonomica 143–164 https://doi.org/10.18690/lexonomica.16.2.143-164.2024.
13. Harding C, 'Questioning EU citizenship: Judges and the limits of free movement and solidarity in the EU, modern studies in European law' [2019] 31(1) International Journal of Refugee Law 161–162 https://doi.org/10.1093/ijrl/eez014.
14. Magnette P, 'La citoyenneté et la construction de l'Europe: discussions théoriques' [1994] 36(3–4) Res Publica 361–380 https://doi.org/10.5553/RP/048647001994036003361.
15. Reijers W, Orgad L, de Filippi P, 'The rise of cybernetic citizenship' [2022] 27(2) Citizenship Studies 210–229 https://doi.org/10.1080/13621025.2022.2077567.

16. Trzcinski K, 'Citizenship in Europe: The Main Stages of Development of the Idea and Institution' [2021] 25(1) Studia Europejskie – Studies in European Affairs 7–31 http://doi.org/10.33067/SE.1.2021.1.
17. van den Brink M, 'Revising Citizenship within the European Union: Is a Genuine Link Requirement the Way Forward?' [2022] 23(1) German Law Journal 79–96 https://doi.org/10.1017/glj.2022.4.
18. Sofinska I, 'Podviine hromadianstvo, pryntsyp virnosti i publichne vriaduvannia: maty ne mozhna pozbavyty' [2021] 2 Chasopys Kyivskoho universytetu prava 71–76 https://doi.org/10.36695/2219-5521.2.2021.13 (in Ukrainian).

Newspaper articles
19. Bondarieva Kh, Prots A, 'Kachka: Ukraina mozhe vyity na dohovir pro vstup do YeS u 2027 rotsi' (Ukrainska pravda, 1 travnia 2026) <https://www.pravda.com.ua/news/2026/05/01/8032657> (accessed 27.05.2026).

Websites
20. Bartasevicius V, *The state of citizenship in Lithuania,* EUI, RSC, [Global Governance Programme], GLOBALCIT, Country Report, 2025/06, 17 <https://hdl.handle.net/1814/92960> (accessed 27.05.2026).
21. *Dual citizenship* (Office of Citizenship and Migration Affairs 06.10.2020) <https://www.pmlp.gov.lv/en/dual-citizenship?utm_source=https%3A%2F%2Fwww.google.lt%2F> (accessed 27.05.2026).
22. van der Baaren L J, *Dual citizenship in the European Union: trends and analysis (2010–2020)*, [Global Governance Programme], GLOBALCIT, Comparative Reports, 2020/4, [Global Citizenship] <https://hdl.handle.net/1814/67854> (accessed 27.05.2026).
23. Piccolli L, 'Can Elected Politicians Have Two Passports?' (GLOBALCIT, November 6, 2017) <https://globalcit.eu/can-elected-politicians-have-two-passports> (accessed 27.05.2026).
24. Vink M, De Groot G-R, Luk N C, 'MACIMIDE Global Expatriate Dual Citizenship Dataset' (Harvard Dataverse, Desember 2015) <https://dataverse.harvard.edu/dataset.xhtml?persistentId=doi:10.7910/DVN/TTMZ08> (accessed 27.05.2026).

Iryna Sofinska

CITIZENSHIP FACTOR: MULTIPLICITY, LOYALTY, IDENTITY, AND ACCESS TO POWER IN THE EUROPEAN UNION

Abstract. The inevitability of Ukraine's integration into the European Union, enshrined in the Constitution of Ukraine since 2019, prompts us to review and rethink the option of access to power by persons with dual (multiple) citizenship and their participation in the public life of the state. The national legislative definition of citizenship as a legal and political instrument varies across the 27 member states of the European Union: from the prohibition of dual (multiple) citizenship for all citizens to the possibility (acceptability) of bipatrides' participation in state-building. The fundamental principles of European Union law regarding this are the freedom of movement of persons, the prohibition of discrimination, the guarantee of human rights (the right to vote and the right to be elected), proportionality, and the rule of law.

The purpose of the article is to analyze and compare the legislative regulation of the option of a person with dual (multiple) citizenship (bipatrid) to be elected/appointed as a head of state/government, member of parliament/government in the member-states of the European Union, following the ethical considerations or the regulatory requirements to terminate alternative citizenship, even if it is acquired at birth, in advance of election or appointment to office.

The possession of dual (multiple) citizenship by a person who exercises the right to vote, represents the state in the international arena, has access to power, state security, secrets and treasury, creates

unprecedented challenges for the rule of law, objectifies the fragility of the citizenship matrix in relation to national identity and constitutional patriotism, creates a dilemma regarding the person's loyalty to all and each state of citizenship.

Given Ukraine's declared Eurocentricity, the political and legal concept of citizenship clearly requires legislative clarity on the determination of dual (multiple) citizenship and on the number, timing, and modes of acquiring citizenship.

Keywords: dual (multiple) citizenship; allegiance; identity; citizenship; right to vote; right to be elected; freedom of movement of persons; European Union.

Головатий Сергій. Щодо мови правничої. Студії. Зібране. Словники. Документи. К. : Наш Формат, 2024. xiv, 1016 с. : іл. (XXXII).

Ця книга – про українську правничу мову, яка зазнала глибокого змосковщення, особливо від кінця 20-х років XX ст. за тотальної совєтизації всіх сфер життя українців. За десятиліття інтенсивних трансформацій з української мови витіснено базові елементи *правний* і *правничий*, натомість накинуто росіянізм-кальку правовий, а в слові *право* начисто стерто його первинний серцевинний смисл – *ідеал справедливого*. Совєтизація поняття «право» через нашарування на нього ідеології «червоного», «революційного» та «радянського» спричинила спотворення смислів і знищення сутности ключових понять і явищ у царині права, що їх в українській мові досі позначають за московськими моделями як *правова держава, правовий закон, правова норма, правова система, правова наука, правова позиція* тощо.

Такі перенесення в українську правничу мову чужих, непитомих елементів, усталених словосполук зі спотвореними смислами ключових понять унеможливлювали точний переклад українською мовою актів міжнароднього права, спеціяльних юридичних текстів з англійської, німецької та инших мов, зробили непридатними для професійного використання тлумачні й перекладні словники.

Книга повертає до спадщини українських правників і мовознавців 20–30-х років XX ст., чий внесок у формування української наукової термінології, зокрема і з ділянки правництва, об'єктивно й гідно ще не поціновано.

Провідне завдання розвитку української правничої мови, наукової термінології правознавства – очищення їх від московського і совєтського спотворень, вироблення й використання в юридичних текстах питомо українських термінів і моделей словосполук. З цією метою автор запропонував подати в українському тлумачному словнику нове, десовєтизоване, пояснення змісту та структуру значень терміна *право*, що конче потрібне для оновлення системи української правничої термінології.

Для правників, мовознавців, перекладачів, широкого кола шанувальників української мови.

pravoua.com.ua